

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

<i>Губніцька Валентина Віталіївна</i> ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ...	126
<i>Грунь Олександр В'ячеславович</i> ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВІРТУАЛЬНІЙ РЕАЛЬНОСТІ	128
<i>Дараган Євген Олександрович</i> ВИДИ КОДИФІКАЦІЙНИХ АКТІВ	131
<i>Лисак Станіслав-Юрій Юрійович</i> ПЕРІОДИЗАЦІЯ РОЗВИТКУ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ	134
<i>Лисенко Ангеліна Володимирівна</i> НАНОТЕХНОЛОГІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ	137
<i>Odarii Viktor Vitaliiiovych</i> GRAUNDS OF ENFORCEMENT ACTIVITIES	140
<i>Шенцева Ольга Петрівна</i> ДІАЛОГ ТА ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ В ІНДУСЬКОМУ ПРАВІ	143

СЕКЦІЯ 3. ІСТОРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>Аніщук Ніна Володимирівна</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК НА ВАЖКИХ РОБОТАХ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ	146
<i>Горяга Оксана Вікторівна</i> ЩОДО ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОПНИХ СУДІВ ЯК ФОРМИ НЕДЕРЖАВНИХ СУДІВ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО.	149
<i>Єфремова Наталя Володимирівна</i> ДИТИНА В ДЖЕРЕЛАХ ПРАВА ВЕЛИКОГО КНЯЗІВСТВА ЛИТОВСЬКОГО	151
<i>Корнієнко Ірина Валеріївна</i> ВПЛИВ ВІЗАНТІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЦЕРКОВНОГО ПРАВА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	155
<i>Любичанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АВСТРІЙСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	158
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ВОЛОСНИХ СУДІВ ПІВДНЯ УКРАЇНИ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ	160
<i>Artur Lis</i> KSIĘGA ELBLĄSKA JAKO ŹRÓDŁO POZNANIA ŚREDNIOWIECZNYCH ZWYCZAJÓW KARNYCH NA ZIEMIACH POLSKICH.	164
<i>Marzena Dyjakowska</i> PROCES MICHAŁA PIEKARSKIEGO PRZED SĄDEM SEJMOWYM W 1620 R.	167

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ АКТАМИ, ЩО ВИЗНАНІ НЕКОНСТИТУЦІЙНИМИ	172
<i>Афанасєва Мар'яна Володимирівна</i> ПОВОЄННІ ВИБОРИ: ГОЛОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ВИБОРЦІВ ЗА КОРДОНОМ	175
<i>Mishina Natalia</i> LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES.	178
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ	181

Список використаних джерел:

1. Пришляк Н. В. МЗС назвали кількість українців, які виїхали за кордон через війну. *УНІАН*. 20.12.2024. URL: <https://www.unian.ua/society/v-mzs-nazvali-kilkist-ukrajinciv-yaki-vijihali-za-kordon-cherez-viynu-12859074.html> (дата звернення: 19.03.2025).
2. Зараз у світі переміщено майже 37 мільйонів дітей – більше, ніж коли-небудь. *UNICEF*. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/press-releases/copy-nearly-37-million-children-displaced-worldwide-highest-number-ever-recorded#:~:text=Кризи,%20як,%20наприклад,%20війна,стають%20верхівкою%20цього%20рекордного%20показника.> (дата звернення: 19.03.2025).
3. Протокол Центральної виборчої комісії про підсумки голосування у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі в межах закордонного виборчого округу з виборів народних депутатів України 21 липня 2019 року. *Офіційний сайт Центральної виборчої комісії*. URL: https://cvk.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/protokol_zbvo_zvo_30072019.pdf (дата звернення: 19.03.2025).
4. Voting Procedures in Use for External Voting. ACE. The electoral knowledge network. URL: https://aceproject.org/ace-ar/topics/va/comparative-review/voting-procedures-in-use-for-external-voting/mobile_browsing/onePag (дата звернення: 19.03.2025).
5. Global Early Voting Data. *International IDEA*. URL: <https://www.idea.int/data-tools/data/special-voting-arrangements/early-voting> (дата звернення: 19.03.2025).
6. Романюк Р. Голова ЦБК Олег Діденко: Повоєнні вибори не місце для експериментів. *Українська правда*. 31.03.2025. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2025/03/31/7505271/> (дата звернення: 02.04.2025).

Ключові слова: вибори, виборчий процес, закордонне голосування, повоєнні вибори, дистанційне голосування.

Keywords: elections, electoral process, out-of-country voting, post-war elections, remote voting.

Mishina Natalia

Université nationale «Académie de droit d'Odessa»,

Professeur au Département de droit constitutionnel,

Docteur en droit, Professeur

LA RÉINTÉGRATION DES ENFANTS DÉPORTÉS LORS DES CONFLITS ARMÉS: UN NOUVEAU CHAMP D'ACTION POUR LES AUTORITÉS LOCALES ET RÉGIONALES

La déportation des enfants constitue l'un des crimes de guerre les plus graves et les plus sensibles. Si le droit international humanitaire insiste sur l'interdiction absolue de telles pratiques, les défis pratiques restent immenses, notamment en ce qui concerne le retour et la réintégration des enfants après leur expulsion.

Chaque histoire de retour est unique, mais les besoins fondamentaux des enfants restent les mêmes: sécurité, protection, environnement stable. C'est précisément à ce niveau que les autorités locales et régionales peuvent et doivent jouer un rôle central.

En effet, ce sont les collectivités territoriales qui sont les plus proches des personnes concernées, qui connaissent les réalités locales et qui disposent des outils concrets pour organiser l'accueil, l'accompagnement psychologique, l'accès à l'éducation, au logement et à des services sociaux adaptés.

Au-delà de la réponse humanitaire d'urgence, il est indispensable de construire des mécanismes locaux de réintégration durable, tenant compte des traumatismes subis, des besoins spécifiques des enfants et de leur droit à un développement harmonieux dans un environnement sécurisé.

Renforcer les capacités des collectivités locales, partager les bonnes pratiques, développer des partenariats entre les villes, les régions et les organisations internationales – c'est une voie prometteuse pour répondre efficacement à ces défis.

Les enfants rapatriés doivent non seulement retrouver leur famille et leur maison, mais aussi pouvoir retrouver une vie digne, des repères stables et un avenir.

Lors de la Conférence HELP consacrée au nouveau cours sur la « Déportation des enfants pendant les conflits armés », plusieurs messages forts ont été exprimés. Trois idées clés ont été partagées par Patrycja Grzebyk:

1. L'illégalité absolue de la déportation des enfants.
2. L'urgence d'une réaction rapide pour éviter la perte de l'enfance.
3. Le devoir collectif d'agir rapidement pour faciliter leur retour.

Cependant, comme l'a souligné Mariam Lambert, le retour de l'enfant n'est qu'une étape. Le vrai défi commence après – répondre à ses besoins nouveaux et complexes: logement, soutien psychologique, réintégration dans un environnement sécurisant.

Dans ce contexte, les autorités locales et régionales disposent d'un potentiel exceptionnel et souvent sous-estimé. Elles sont en première ligne pour répondre aux besoins fondamentaux des enfants rapatriés, comme l'accès à un logement, à des services sociaux spécialisés et à un environnement communautaire stable.

Olena Rozvadovska a également rappelé que ces enfants se trouvent souvent dans des situations où même les besoins primaires – identifiés dans la pyramide de Maslow – restent insatisfaits : un espace personnel, un sentiment de sécurité, des repères stables.

Les collectivités territoriales peuvent jouer un rôle clé en:

- partageant les meilleures pratiques;
- identifiant les défis communs;
- créant des cadres de coopération intercommunale;
- construisant des réseaux d'accompagnement spécialisés.

Le Congrès des pouvoirs locaux et régionaux du Conseil de l'Europe pourrait devenir un acteur essentiel de cette dynamique. La mobilisation de son expertise, la diffusion des pratiques positives et la création de réseaux de soutien transnationaux peuvent renforcer leur capacité à agir efficacement.

Les pouvoirs locaux ne se contentent donc pas de gérer des projets techniques, mais sont également des acteurs essentiels de la reconstruction humaine et sociale, et garantissent le respect des droits des enfants victimes de la guerre.

Pour relever ces défis, il est essentiel de développer des approches intégrées au niveau local. Il ne s'agit pas seulement de répondre aux besoins matériels immédiats, mais également d'accompagner les enfants et leurs familles dans un processus de guérison, de réadaptation et de réinsertion sociale sur le long terme. Les collectivités peuvent jouer un rôle clé dans la mise en place de dispositifs de soutien psychologique, d'activités éducatives adaptées et d'espaces de socialisation sûrs.

Il est tout aussi important de sensibiliser les communautés locales à cette question. L'accueil des enfants rapatriés doit s'accompagner d'une stratégie de cohésion sociale, de lutte contre les stéréotypes et de promotion de la solidarité. Les collectivités locales peuvent ainsi favoriser le dialogue, organiser des campagnes de sensibilisation et créer des environnements inclusifs où chaque enfant est respecté et soutenu.

Enfin, la coopération entre les collectivités de différents pays doit être encouragée. Le partage d'expériences, la formation des spécialistes locaux et l'échange de méthodologies efficaces permettront de renforcer les capacités des autorités locales partout en Europe. Le Congrès pourrait devenir une plateforme centrale pour cette coopération, en développant des recommandations pratiques, des guides méthodologiques et des programmes de formation.

En conclusion, les pouvoirs locaux et régionaux sont appelés à dépasser leur rôle traditionnel pour devenir des acteurs humanitaires de proximité. S'engager en faveur des droits des enfants victimes de guerre est non seulement un devoir moral, mais aussi un élément clé de la reconstruction démocratique et de la résilience des sociétés.

La réintégration des enfants déplacés est un défi complexe qui requiert des solutions durables et humaines. En mobilisant les collectivités locales et régionales, nous pouvons construire un avenir où chaque enfant aura la possibilité de retrouver un foyer, mais aussi une vie digne et un avenir sûr.

Cet engagement des collectivités locales doit également s'appuyer sur des ressources adéquates et un cadre juridique clair. Il est nécessaire de prévoir au niveau national et international des mécanismes de financement spécifiques permettant aux autorités locales de mettre en œuvre des programmes d'aide aux enfants rapatriés. Ces ressources devraient couvrir non seulement les besoins immédiats, mais aussi les projets à long terme dans les domaines de l'éducation, de la santé mentale, de la culture et de la participation citoyenne.

Par ailleurs, la création de partenariats multi-niveaux est indispensable. Les collectivités locales doivent coopérer activement avec les ONG, les institutions éducatives, les services sociaux, les organisations internationales et les acteurs de la société civile. Une réponse coordonnée et intersectorielle permettra de garantir un accompagnement global et de qualité pour chaque enfant concerné.

Enfin, il est essentiel de renforcer la participation des enfants eux-mêmes dans les processus de prise de décision qui les concernent. Les bonnes pratiques européennes

montrent que l'écoute des enfants et la prise en compte de leur voix dans l'élaboration des politiques locales renforcent non seulement leur bien-être, mais aussi la confiance dans les institutions publiques. Construire un espace de dialogue respectueux et bienveillant est une condition fondamentale pour une réintégration réussie.

Ключові слова: депортація дітей, місцеве самоврядування, реінтеграція, права людини, гуманітарна відповідальність, міжнародна співпраця.

Keywords: child deportation, local self-government, reintegration, human rights, humanitarian responsibility, international cooperation.

Бальцій Юрій Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, кандидат юридичних наук, доцент*

МІСЦЕ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ЖИТЕЛІВ (ГРОМАДЯН ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ) В СИСТЕМІ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ МІСЦЕВОЇ (ЛОКАЛЬНОЇ) ДЕМОКРАТІЇ УКРАЇНИ

Безпосередня місцева (локальна) демократія відіграє одну із вирішальних ролей у побудові правової демократичної держави.

Останнім часом, в Україні є непоодинокі випадки, коли жителі (мешканці) територіальних громад стають певними заручниками рішень органів місцевого самоврядування, які ігнорували і не враховували їх місцеві інтереси. Але, варто підкреслити, що згідно з загальним принципом, власне процедури, за якими громада активно долучається до розробки та втілення місцевої «політичної лінії», іменуються місцевою безпосередньою (прямою) демократією або ж демократією «участі». Звідси, можна зазначити, що загальні збори жителів (громадян за місцем проживання) є однією з визначених форм.

Загальні збори жителів є однією з наймасовіших, найдоступніших форм безпосередньої місцевої демократії. Вони надають реальну можливість громадянам поєднати колективне обговорення певних питань місцевого значення, а також прийняття відповідних рішень. Звідси, загальні збори жителів (громадян за місцем проживання) відіграють важливу роль у всій системі місцевого самоврядування, виступають основною формою залучення жителів (громадян) до здійснення будь-яких публічно-управлінських функцій, що ще більш наближає Україну до європейських стандартів місцевої (локальної) демократії.

Можна також зазначити, що саме загальні збори жителів є найдавнішою, одною із перших форм демократії. Однак, треба зазначити, що у ст. 69 Конституції України прямої згадки про загальні збори жителів немає, лише згадуються «...інші форми безпосередньої демократії» [1]. Звідси, можна сказати, що загальні збори жителів (громадян за місцем проживання) можна сміливо віднести до форм безпосередньої демократії. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про місцеве